

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukainen päätös koskien rauhoitettujen lajien häirintää ja pyydystämistä

Hakija

Luonnontieteellinen keskusmuseo / Eeva-Maria Tidenberg & Jari Valkama

Asia

Lupahakemus lepakoiden rengastustoimintaan Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa tutkimustarkoituksessa.

Hakemus

Luonnontieteellinen keskusmuseo anoo kunnioittavasti, että sen hyväksymille lepakcorengastajille myönnettäisiin lupa poiketa luonnonsuojelulain 70 §:n kiellosta sen piiriin kuuluvien lepakoiden kohdalla ja pyydystää niitä tutkittavaksi ja renkaalla merkittäväksi Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella. Lepakoiden pyydystäminen ja rengastaminen tuottavat tietoa lajien levinneisyyksistä ja runsauksista, eliniästä, paikkauskollisuudesta ja liikkumisekologiasta.

Lupaa haetaan kaikkien Suomessa esiintyvien lajien rengastamiseen. Käytännössä valtaosa nykyisestä rengastusaineistosta on viidestä yleisestä lajista (pohjanlepakko, vesisiippa, viiksisipi, isoviiksisipi ja korvayökkö), mutta harvinaisempien lajien rengastuksia on myös karttunut lähinnä pikkulepakosta.

Lupaa haetaan perusmuotoiseen pyydystämiseen ja rengastamiseen kaikille aktiivisille lepakcorengastajille, joita on linturengastajiin verrattuna pieni joukko. Listalle voi tulla uusia rengastajia ja joku voi lopettaa rengastamisen. Rengastajaksi haluavan on suoritettava Luomuksen järjestämä rengastustentti, toimitettava tutkimus/hankesuunnitelma sekä todistus rabiesrokotuksesta ja harjoitettava lepakoiden käsittelyä rengastajan kanssa. Lepakcorengastajista ylläpidetään ajantasaista listaa. Tarvittaessa ELY-keskusta voidaan informoida aina, kun listaan tulee muutoksia eli uusia rengastajia lisätään tai listalla olevia nimiä poistetaan.

Luvan puitteissa lepakoita voidaan pyydystää niiden käyttämistä päiväpiloista (esimerkiksi pöntöt ja rakennukset) käsin tai tarkoitukseen soveltuvalla haavilla tai lennosta lähinnä verkoilla tai harppupyydyksillä. Pääosin pyydystyksiä ja rengastuksia ei erityisesti kohdenneta lisääntymisyhdyskuntiin. Näihin voi kuitenkin liittyä tutkimuskysymyksiä, joihin vastaamiseksi lisääntymisaikainen pyydystäminen on perusteltua. Pian synnyttävien tai aivan pieniä poikasia hoitavien yksilöiden käsittelyä pyritään välttämään, eikä pienikokoisia poikasia rengasteta.

Koska lepakoiden lisääntymisajoissa on huomattavaa lajienvälistä ja säistä johtuvaa vaihtelua, on vaikea rajata tiettyä ajanjaksoa rengastamisen ulkopuolelle. Aiemmassa EUROBATS-ohjeessa ollut rauhoitusajaksi 15.6.–15.7. pohjautui arvioon. EUROBATS-dokumenttia kääntäessä ja täydentäessä kirjattiin varmuuden vuoksi melko pitkä ajanjakso keskelle kesää. Sittemmin on karttunut lisätietoa lisääntymisajan vaihtelusta. Lisäksi tarkka aikarajaus vaikeutti joitain hankkeita. Lepakcorengastajan tulee osata kaikissa tilanteissa toimia niin, ettei vaaranna lepakoiden lisääntymistä sekä arvioida, voiko yksilöitä käsitellä ja onko poikanen jo sen kokoinen, että sille voi asettaa renkaan.

Lepakot tunnistetaan lajilleen, niiden sukupuoli, ikä (nuori tai täysikasvuinen) ja mahdollinen lisääntymistila tarkistetaan ja niistä otetaan mittatietoja (ainakin paino ja kynnärvarren pituus). Lepakoita voidaan pyydystää vain määritystarkoituksissa tai pyydystettyjä yksilöitä voidaan rengastaa museon tuottamilla renkailla.

Rengastus liittyy pääasiassa seurantoihin ja tutkimushankkeisiin. Pitkäaikaisin seuranta on tietävästi Länsi-Uudenmaan alueella, missä on seurattu pönttöjä käyttäviä lepakoita noin 20 vuoden ajan. Tutkimushankkeissa on kerätty aineistoa esimerkiksi väitöskirjatutkimuksiin. Pääosa tutkimusaineistoista kerätään nykyään akustisin menetelmin pyydystämättä lepakoita. Yksilötarkkuudella tehtävässä tutkimuksessa on tarpeen myös pyydystää lepakoita. Yleisrengastamiseen ei kannusteta lainkaan, vaan pyydystämällä ja rengastamisella tulee olla jokin tarkoitus, jota ei saavuteta muilla menetelmillä. Joissain tilanteissa eläintä ei ole tarpeen rengastaa, jolloin sen pyydystäminen määritettäväksi ja tutkittavaksi riittää.

Lepakoiden pyydystyksistä ja rengastuksista karttuvaa tietoa pyritään käyttämään monipuolisesti lepakoiden suojelun tukena sekä tutkimusjulkaisuisissa. Lepakkolajien levinneisyyksistä ja runsauksista eri lähteistä koottua tietoa käytettiin viimeksi Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaan Luontodirektiivin raportointiin keväällä 2025.

Käsiteltävistä lepakoista voidaan kerätä tutkimustarkoituksissa kajoamattomia (ei-invasiivisia) näytteitä, kuten pyyhkäisynäytteitä esimerkiksi lenninräpylän pinnasta tai suusta, pintaloisia tai papananäytteitä. Invasiivisiin näytteenottoihin (lähinnä verinäytteet), tällaisten näytteiden hallussapitoon sekä radiolähetintutkimuksiin rengastajat hakevat tarvitsemansa luvat erikseen.

Toiminnassa noudatetaan lepakoiden pyydystystä ja merkintää koskevia ohjeita, jotka Ympäristöministeriö pyysi museota laatimaan EUROBATS-sopimuksen Resoluution 4.9 mukaisesti. Ohjeistusta päivitettiin 3/2022 ja toimitettiin kaikkiin ELY-keskuksiin. Ohjeistus on toimitettu hakemuksen liitteenä. Merkinässä käytetään museon hankkimia ja jakamia renkaita. Tiedot rengastetuista yksilöistä tallennetaan Luomuksen ylläpitämään rengastustietokantaan, josta ne siirtyvät laji.fi-portaaliin.

Luomuksen käsityksen mukaan lepakoiden pyydystäminen ja rengastaminen ohjeiden mukaisesti toteutettuna ei vaaranna lepakoiden suotuisaa suojelun tasoa, eikä käytössä ole muuta tyydyttävää ratkaisua vastaavan tiedon saamiseksi. Seurannat ja tutkimus tuottavat tietoa, joka palvelee luonnonsuojelua. Ohjeiden mukaisesti toteutettuna pyydystyksen ja rengastuksen kautta karttuvan tiedon tuoma hyöty on eläimelle aiheutuvaa lyhytaikaista haittaa suurempi.

Lupaa anotaan ajalle 28.7.2025–31.12.2028. Lepakoiden rengastaminen halutaan aloittaa heti päätöksen tultua mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jotta pyydystyksiä ja rengastuksia voidaan tehdä maastokaudella.

Määräykset, joita hakemus koskee

Suomessa luonnonvaraisina esiintyvät lepakot ovat luonnonsuojelulain (9/2023) 69 §:n nojalla rauhoitettuja. Lisäksi lepakot ovat luonnonsuojelulain 78 §:n tarkoittamia, luontodirektiiviin liitteen IV(a), tiukkaa suojelua edellyttäviä lajeja.

Luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan rauhoitetun eläinlajin tahallinen pyydystäminen on kielletty. Luonnonsuojelulain 70 § kieltää rauhoitettujen eläinlajien tahallisen häirinnän, erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muutonaikaisilla levähdysalueilla tai muuten lajien elämänsyklin kannalta tärkeillä alueilla.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa kielloista, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole, mm. tutkimus- ja koulutustarkoituksessa.

Poikkeuksesta ei saa olla haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai saavuttamiselle.

Päätös ja lupaehdot

Varsinais-Suomen ELY-keskus myöntää hakijalle hakemuksen mukaisen luvan lepakoiden häirintään ja pyydystämiseen rengastustoiminnan yhteydessä alla luetelluin ehdoin.

- 1 Lupa lepakoiden rengastamiseen on voimassa 31.12.2028 asti Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.
- 2 Tätä poikkeuslupaa saavat käyttää Luonnontieteellisen keskusmuseon hyväksymät lepakcorengastajat. Tiedot muutoksista tulee toimittaa Varsinais-Suomen ELY-keskukseen. Rengastajien mukana voi olla lepakoiden rengastusta harjoittelevia henkilöitä. Hakija on vastuussa luvan käyttäjien perehdyttämisestä luvan ehtoihin, ja siitä että luvan käyttäjät noudattavat luvan ehtoja.
- 3 Lupaa käytettäessä on noudatettava luonnontieteellisen keskusmuseon ohjeita (Ohjeistus lepakoiden kiinniottamiseen, rengastukseen ja muuhun merkintään, uudistettu versio 2022, EUROBATS-sopimus, Resoluutio 4.9).
- 4 Lepakoita saa pyytää niiden käyttämistä päiväpiiloista, kuten pöntöistä, rakennuksista ja luonnonpiiloista, käsin tai tarkoitukseen soveltuvalla haavilla tai lennosta verkoilla tai harppupyydyksillä.
- 5 Pyynti voi kohdistua päiväpiiloihin, joita voivat käyttää yksittäiset lepakot, ryhmät tai lisääntymisyhdyskunnat.
- 6 Lisääntymisyhdyskuntiin kohdistuva pyynti tulee perustua sellaisiin tutkimuskysymyksiin, joita ei voida Luomuksen hyväksymän tutkimussuunnitelman mukaan muilla tavoin selvittää.
- 7 Tämä lupa ei oikeuta horrostavien lepakoiden pyyntiin eikä niiden rengastamiseen.
- 8 Pyydystetyt yksilöt tulee vapauttaa välittömästi käsittelyn jälkeen pyydyspaikalle. Lepakoille ei saa aiheuttaa tarpeetonta vahinkoa eikä menehtymisvaaraa.
- 9 Lepakoiden rengastamisessa tulee käyttää Luomuksen hankkimia ja jakamia renkaita.
- 10 Tiedot rengastetuista yksilöistä tulee tallentaa Luomuksen ylläpitämään rengastustietokantaan, josta ne siirtyvät laji.fi-portaaliin.
- 11 Pyyntin yhteydessä saa kerätä kajoamattomia (ei-invasiivisia) näytteitä, kuten pyyhkäisynäytteitä esimerkiksi lenninräpylän pinnasta tai suusta, pintaloisia ja papananäytteitä.
- 12 Hakija vastaa tarvittavasta yhteydenpidosta maanomistajiin.
- 13 Kansallispuistoissa ja luonnonsuojelualueilla tulee toimia niitä koskevien rauhoitusmääräysten mukaisesti, ja haettava niiden rauhoitusmääräyksistä mahdollisesti edellytetyt poikkeusluvut.
- 14 Luvan mukaista toimintaa harjoittaessa tämä lupapäätös tai sen jäljennös ja todistus Luomuksen myöntämästä lepakoiden rengastusluvasta on pidettävä mukana, jotta ne voidaan esittää pyydettyäessä.
- 15 Varsinais-Suomen ELY-keskus valvoo lupaehtojen noudattamista. Luvan valvonnan yhteydessä voidaan tarvittaessa tehdä tarkastuksia.
- 16 Luvan käytöstä tulee raportoida vuosittain seuraavan vuoden tammikuun loppuun (31.1.) mennessä. Raportti toimitetaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kirjaamoon (kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi) päätöksen asianumerolla VARELY/4732/2025 varustettuna. Raportissa tulee ilmetä pyydettyjen lepakoiden lukumäärät lajeittain, pyyntipaikat ja pyyntiajat.

Perustelut

Hakemus täyttää luonnonsuojelulain 83 §:n ehdot ja poikkeuslupa voidaan myöntää tutkimustarkoituksessa. Lepakoiden pyydystäminen ja rengastaminen tuottavat tietoa lajien levinneisyyksistä ja runsauksista, eliniästä, paikkauskollisuudesta ja liikkumisekologiasta. Lepakoiden pyynnin ja rengastamisen tuottama tutkimustieto edistää luonnonsuojelua.

Pääosa tutkimusaineistoista kerätään nykyään akustisin menetelmin pyydystämättä lepakoita. Pyydystamisellä ja rengastamisella on aina jokin tarkoitus, jota ei saavuteta muilla menetelmillä. Käytettävissä ei siten ole muuta tyydyttävää ratkaisua, jolla vastaava tieto saataisiin käyttöön.

Lepakoille aiheutuu pyydystämisestä ja rengastamisesta vain lyhytaikainen häiriö. Yksilöitä ei vahingoiteta pyydystämisen ja rengastamisen yhteydessä ja ne vapautetaan välittömästi pyydyspaikoille. Luvan mukainen toiminta lupaehtojen mukaisesti toimiessa ei siten aiheuta haittaa lajien suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai saavuttamiselle.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulain (9/2023) 1 §, 69 §, 70 §, 83 §, 121 §

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §

Hallintolaki (434/2003) 62 §

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §

Valtioneuvoston asetus (794/2024) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025

Päätöksen voimaantulo

Tutkimustiedon mahdollisimman hyvä ajallinen kattavuus on oleellista yleisen edun kannalta. Poikkeuslupan mukainen toiminta on perusteltua päästä aloittamaan mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jotta pyydystyksiä ja rengastuksia voidaan tehdä tämän vuoden maastokaudella ennen lepakoiden horrostamisaikaa. Päätöksen täytäntöönpanoa ei siten voida yleisen edun vuoksi lykätä.

Edellä mainituista syistä Varsinais-Suomen ELY-keskus on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) annetun lain 122 §:n 3 momentin kohdan 3 nojalla päättänyt, että tämä päätös on luonteeltaan sellainen, että sen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voi lykätä ja se on pantava täytäntöön heti mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Turun hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä, päätös on annettu tiedoksi yleistiedoksiannolla.

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Liisa Maanpää-Pakkanen ja ratkaissut ylitarkastaja Salli Uljas.

Liitteet

Valitusosoitus

Tiedoksi

Päätös on annettu tiedoksi yleistiedoksiannolla

Suoritemaksutta

Tämä asiakirja VARELY/4732/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument VARELY/4732/2025 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Maanpää-Pakkanen Liisa 18.08.2025 11:19

Ratkaisija Uljas Salli 18.08.2025 11:23